

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ
POLİS AKADEMİYASI

KAFEDRA: “DİO-nun İNZİBATİ FƏALİYYƏTİ”.

FƏNN: “KRİMİNOLOGİYA ”

FAKÜLTƏ: ƏYANİ

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 9. “Mülkiyyət əleyhinə cinayətlər və onların profilaktikası”

*Tərtib etdi: “DİO-nun inzibati fəaliyyəti”
kafedranın baş müəllimi,
polis polkovnik-leytenantı*

Vüqar Mansurov

B A K I 2 0 2 1

PLAN:**GİRİŞ:**

1. Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərin kriminoloji xüsusiyyətləri və növləri.
2. Mülkiyyət əleyhinə cinayət törətmiş şəxslərin kriminoloji xüsusiyyətləri.
3. Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərin profilaktikası.

NƏTİCƏ:**Ə D Ə B İ Y Y A T:**

1. Azərbaycan Respublikası DİN-in 22.01.2020-ci il tarixli KQ-1 nömrəli Kollegiya qərarı: “2019-cu ildə cinayətkarlığa qarşı mübarizə və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə respublika daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin nəticələri və qarşıda duran vəzifələr haqqında”
2. N.Əliyev, V.Mansurov.Kriminologiya. Dərs vəsaiti. Bakı, 2016.
3. N.Əliyev, V.Mansurov.Kriminologiya. Dərs vəsaiti (Sual və cavablarda). Bakı, 2015.
4. N.Əliyev, V.Mansurov.Kriminologiya. Dərs vəsaiti (Sxemlərdə). Bakı, 2017.
5. Səməndərov F.Y. Kriminologiya. Dərs vəsaiti, Bakı, 2012.
6. Ə.Piriyeu. Kriminologiya. Dərslik. Bakı,1999.
7. Nəzərova Adilə. Fəlsəfə terminlərinin izahlı lüğəti. Bakı, "Elm və təhsil", 2014, 224 səh.
8. Səməndərov F.Y. Cinayət hüququ. Ümumi hissə. Ali məktəblər üçün dərslik. Yenidən işlənmiş təkrar nəşr. Bakı, "Hüquq yayın Evi" nəşriyyatı, 2015, 720 səh.
9. Лунеев В.В. Мотивация преступного поведения. – М.: Наука, 1991. -383 с.
- 10.Столяренко А.М. Прикладная юридическая психология: учебное пособие для вузов /Под.ред. Профессора А.М.Столяренко.- М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. -639 с.
- 11.Сафин Ф.Ю. Теоретические и методологические проблемы предупреждения корыстной преступности несовершеннолетних. Дис. д-ра юрид. наук.-М.: РГБ, 2003 (Из фондов Российской Государственной библиотеки), с.343.
- 12.Миненок М.Г., Миненок Д.М. Корысть. Криминологические и уголовно-правовые проблемы. СПб.: Изд-во Юридический центр Пресс, 2001. С.376.
- 13.Кузнецова Н.Ф. Проблемы криминологической детерминации. Под.ред. В.Н.Кудрявцева.- М.:Изд-во Моск.ун-та, 1984, 208 с.

14. Логинова К.Ю. Мотивы имущественных преступлений несовершеннолетних // Вестник Томского государственного университета. Право, 2014. № 1 (11), с. 56-62.
15. Афанасьева О.Р., Гончарова М.В. Криминологический портрет личности преступника // Вестник МГОУ. Серия: Юриспруденция, 2016. № 3, с.40-49.
16. Тайбаков А.А. Личность корыстного преступника: опыт социально-психологического мониторинга в свете философско-психологических проблем // Психопедагогика в правоохранительных органах, 2000, №2(14), с. 90-92.
17. Гончарова М.В. Социальные последствия рецидива корыстных преступлений // Общество и право, 2012. № 4(41), с. 190-194.

GİRİŞ

Ümumi cinayətlərin strukturunda xüsusi çəkisi ilə seçilən cinayətlərdən biri mülkiyyət əleyhinə olan, yəni tamah motivi ilə törədilən cinayətlərdir. Kriminologiyada bu cinayətlər daha çox tamah cinayətkarlığı adı ilə tədqiq edilir.

Tədqiqat obyektini kimi tamah motivi ilə cinayət törədənlərin şəxsiyyətlərinin kriminoloji təhlili bu istiqamətdə olan cinayətlərin kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin öyrənilməsinə tələb edir.

Tamah motivi ilə törədilən cinayətlərin statistikada bu ad altında ayrıca olaraq qeydiyyatı aparılmır. Beynəlxalq təcrübədə isə xüsusi bölmələrə rast gəlinmir. Kriminoloji ədəbiyyatlarda tamah motivi ilə törədilən cinayətlərin (tamah cinayətkarlığı) kriminoloji məzmunu öyrənilərkən daha çox mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərlə bağlı araşdırmalar aparılır. Bu anlaşılındır, çünki, tamah motivi ilə törədilən cinayətlərin böyük əksəriyyətini məhz mülkiyyət əleyhinə törədilən cinayətlər təşkil edir. Ancaq şəxsiyyət, dövlət hakimiyyəti əleyhinə, iqtisadi sahədə olan və s. cinayətlər də tamah motivasiyası ilə bağlı ola bilər. V.Luneevin fikrinə görə zorakı cinayətlərin də əsas motivasiyasını tamah təşkil edə bilər .

Qüvvədə olan cinayət qanunvericiliyində tamah cinayətkarlığı adı ilə ayrı bir başlıq yoxdur. Lakin tamah cinayətkarlığı kriminoloji termin olaraq tədqiq edilib öyrənilir.

Tamah motivi ilə cinayət törədənlərin şəxsiyyətlərinin öyrənilməsinin əsas vasitələrindən biri kriminal davranışın motivasiyasının tədqiqidir. Maraqlı, tələbat, ehtiyacın təsiri ilə formalaşan motiv şəxsin davranışının hərəkətverici nüvəsidir.

Fəlsəfə terminlərinin izahlı lüğətində motiv – hər hansı bir istəkdən doğan fəaliyyətin səbəbi, hərəkətverici qüvvəsi, həmçinin insanın tələbatını təmin etməyə yönəlmiş hərəkəti şərtləndirən düşünülmüş meyl kimi müəyyən edilmişdir .

F.Y.Səməndərova görə şəxsin bütün iradi əməlləri kimi cinayət əməli də müəyyən motivlə əlaqədar olur və belə motiv qarşıya qoyulan məqsədə doğru şəxsi istiqamətləndirir. Motiv maddi təbiətə malikdir, onun əsasını insanın müxtəlif maddi və mənəvi sərvətə olan tələbatı təşkil edir. Bu ehtiyac insana iztirab çəkdirir, onun orqanizmində müəyyən gərginlik yaradır, şüurunda maraq püxtələşdirir. Cinayət etməyə qətiyyət yaradan daxili oyanma normal, pozitiv tələbata deyil, qeyri-normal, təhrif olunmuş tələbata əsaslanır .

Motivasiya subyektin daxilindən cinayətkar davranışı müəyyən edir. Onun kriminoloji tədqiqi cinayət törədənin şəxsiyyəti və kriminal davranışın formalaşmasının xüsusiyyətləri və qanunauyğunluqları haqqında elmi təsəvvürlərin daha da dərinləşməsinə zəmin yaradır .

Bu kontekstdə aparılan kriminoloji tədqiqatların əsasında da hüquq pozuntularının profilaktikasının əsas istiqamətləri və zəruri resurslar müəyyən edilməlidir. Motivasiya şəxsiyyət anlayışı ilə sıx bağlı olduğundan cinayət törədənin şəxsiyyətinin və kriminogen səbəbiyyətin öyrənilməsində bir növ körpü rolunu oynayır. Motivasiya insanı müəyyən davranışa, fəaliyyətə stimullaşdırır və onu məqsədə yönəldir.

SUAL 1. Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərin kriminoloji xüsusiyyətləri və növləri.

Hüquqi dövlət quruculuğunun əsas şərtlərindən biri ictimai-siyasi sabitliyin qorunması, şəxsiyyətin və cəmiyyətin təhlükəsizliyinin təmin edilməsidir. Təhlükəsizlik mühitinin təmin edilməsi perspektiv inkişafın, həmçinin sosial-iqtisadi, siyasi, və hüquqi dayaqların möhkəm təməl üzərində qurlmasına xidmət edir.

Ölkəmizdə davamlı şəkildə aparılan quruculuq işlərinin, infrastruktur layihələrinin icrasına zəmin yaradan hüquq qaydasının və sabitliyin təmin edilməsi düşünülmüş və stabil islahatların nəticəsidir.

Cinayətkarlıq mürəkkəb sosial hadisə olduğundan onun kriminoloji təhlilinin aparılması və profilaktikası istiqamətlərinin müəyyən edilməsi zəruridir.

Ümumi cinayətkarlığın strukturunda xüsusi çəkisi ilə seçilən və kriminoloji tədqiqə ehtiyacı olan cinayət növlərində biri də mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərdir. Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər Azərbaycan Respublikasında qeydə alınan ümumi cinayətlərin təqribən 40%-ni təşkil edir.

Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətləri 2 qrupda qruplaşdırmaqla təhlilini aparmaq olar. I qrupa zorakılıqla müşayiət edilməyən mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər (oğurluq, dələduzluq və s.), II qrupa isə zorakılıqla müşayiət olunan mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər (quldurluq, soyğunçuluq) aiddirlər.

Ümumiyyətlə kriminologiyada mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər **tamah cinayətkarlığı** adı ilə öyrənilir.

Tamah **cinayətkarlığının** kriminoloji tədqiqi zamanı istifadə olunan əsas anlayışlardan biri “tamah”dır. Ümumilikdə tamah motivinin məzmunu hər cinayətin hansı maddi ehtiyacların təsiri nəticəsində törədilməsindən asılıdır. Motivin bu növü kifayət qədər mürəkkəb və ziddiyyətlidir. Filologiya elmləri doktoru, professor Ağamusa Axundovun redaktorluğu ilə hazırlanmış “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”ndə tamah – bir şeyi əldə etməyə göstərilən hədsiz arzu, hərislik, acgözlük kimi göstərilmişdir .

Hüquq ensiklopedik lüğətində isə tamah cinayət yolu ilə zənginləşməyə, qazanc əldə etməyə istək kimi müəyyən edilmişdir .

N.F.Kuznetsova tamah motivasiyasının məzmununu tədqiq edərək onu beş növə bölürdü :

- 1) Tamah-hərislik (qazancın, maddi mənfəətin əldə edilməsinə hədsiz aludəçilik, acgözlük).
- 2) Tamah-parazitizm (başqalarının zəhməti və əməyi hesabına yaşama).
- 3) Xidməti tamah.
- 4) Yüngülfikirliklə bağlı tamah (özünü təsdiq etmək və başqa şəxslərin yanında nüfuz qazanmaq məqsədi. Bu hərəkətlər daha çox yetkinlik yaşına çatmayanların davranışlarına xasdır).
- 5) Ehtiyacın təsirindən yaranan tamah.

Kriminal davranışın motivini bir sistem kimi tədqiq edərək kriminoloji təsnifatını aparan V.V.Luneev özünün “Cinayətkar davranışın motivasiyası” adlı monoqrafiyasında tamah motivinin müxtəlifliyinə toxunaraq onu altı qrupa bölürdü :

1) Pul və qiymətli əşyaların toplanmasına hərislik. Tamahın bu növü ilə bağlı cinayətlər daha çox iqtisadi cinayətkarlıqla bağlı olur və ümumilikdə tamah motivi ilə bağlı cinayətlərin 5-10%-ni təşkil edir.

2) Maddi komfortun və zəngin həyat şəraitinin (bahalı nəqliyyat vasitələrinin, bağ evlərinin və mənzillərin əldə edilməsi) təmin edilməsi. Bu motivlə törədilən cinayətlər tamah motivi ilə törədilən cinayətlərin 25-30%-ni təşkil edir.

3) Alkoqol və narkotik vasitələrlə bağlı ehtiyacların ödənilməsi, həmçinin əyləncəli vaxtın keçirilməsinə can atma. Bu motivlə daha çox oğruluq, soyğunçuluq, quldurluq, dələduzluq cinayətləri törədilir və tamah motivi ilə törədilən cinayətlərin 20-30%-ni təşkil edir.

4) Xidməti xarakterli maddi ehtiyaclar (lazımı əlaqələri saxlamaq, rəhbər heyətin arzu və istəklərini ödəmək). Qeyd olunan motivlə törədilən cinayətlər tamah motivi ilə törədilən cinayətlərin 15-20%-ni təşkil edir.

5) Şəxsi maddi ehtiyaclar (maddi çətinliklər, ailə-məişət ehtiyacları və s.). Tamah motivi ilə törədilən cinayətlərin 20-25%-i bu motivlə bağlı cinayətlərin payına düşür.

6) Risk etmək və adrenalin hissi (həyəcan yaşamaq, hisləri coşdurmaq). Tamahın bu növünü müəllif “prosessual” motivasiya adlandırır.

Mənəvi baxımdan tamah neqativ dəyər sayılır. F.Y.Safinin mövqeyinə görə isə tamahın birmənalı olaraq mənəviyyat əleyhinə olması və onun bilavasitə kriminal davranışla bağlanması fikri düzgün deyil.

P.S.Daqel ümumilikdə motivlərin üç qrupa bölünməsi məqsədəuyğun hesab edir: 1) ictimai-təhlükəli; 2) ictimai-neytral; 3) ictimai-faydalı. Bu təsnifata uyğun olaraq tamah ictimai-təhlükəli motivlərə aid olunur. Qeyd olunan formada tamahın insan davranışının mənfi keyfiyyətlərinə aid edilməsi tamahın məzmununa da mənfi fon verir.

Maddi təminat və mənfəət haqqında bu səpgili təsəvvürlər sovet dövrünün ideoloji prinsiplərinə uyğundur. Lakin müasir dəyərlər maddi mənfəət və maddi təminat haqqında fikirlərin tam fərqli olduğunu göstərir. Əgər qazanc əldə etmək, zəngin olmaq, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq sovet dövrü üçün yad, hətta təqib olunması hal hesab olunurdusa, müasir dövrdə bazar iqtisadiyyatının tələblərinə uyğun yeni meyarlar formalaşdırılmışdır.

Tamahın birmənalı olaraq kriminogenləşdirilməsinin əleyhinə olan kriminoloqlardan sayılan M.Q.Minenok da tamahın maddi mənfəət və stimül baxımından faydalı olmasını vurğulayırdı. O, qeyd edirdi ki, bütün istehsal prosesləri maddi mənfəətin əldə edilməsinə istiqamətlənmişdir .

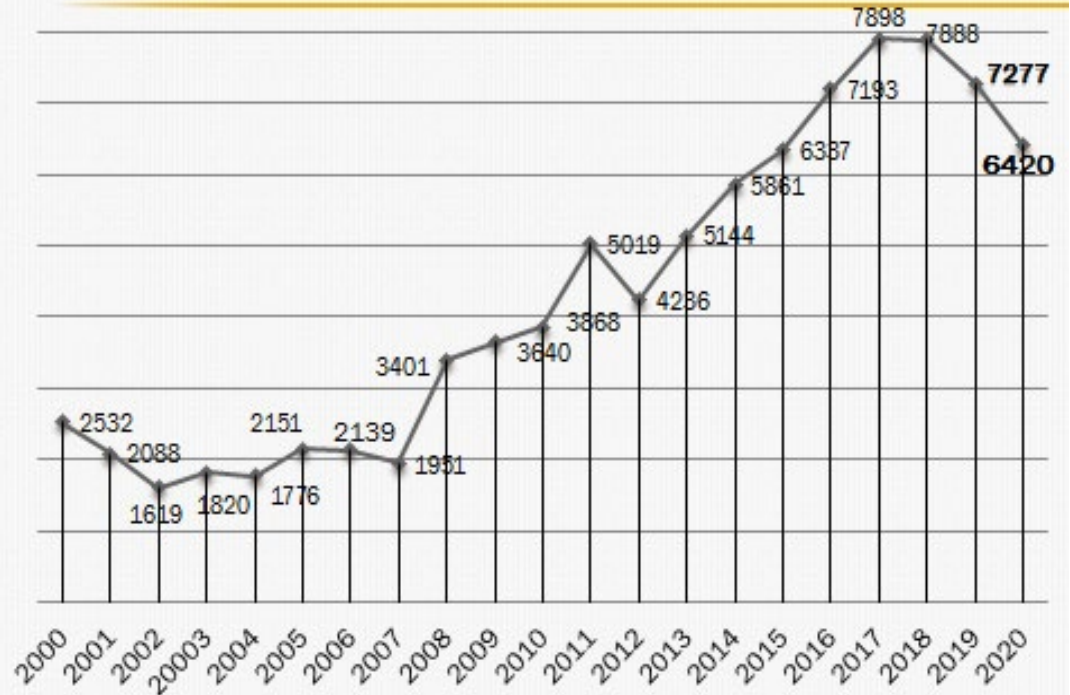
Hesab edirik ki, tamah motivasiyasının daha əsaslı araşdırılması üçün tamahın iki qrupa bölünərək “kriminal tamah” və “qeyri-kriminal tamah” formasında sistemləşdirilməsi və gələcəkdə öyrənilməsi daha məqsədemüvafiqdir. Bu səpgili qruplaşma tamah motivasiyasının daha

dərindən araşdırılmasına, həmçinin cinayət törədənin şəxsiyyəti haqqında biliklərin təkmilləşdirilməsinə xidmət edəcəkdir.

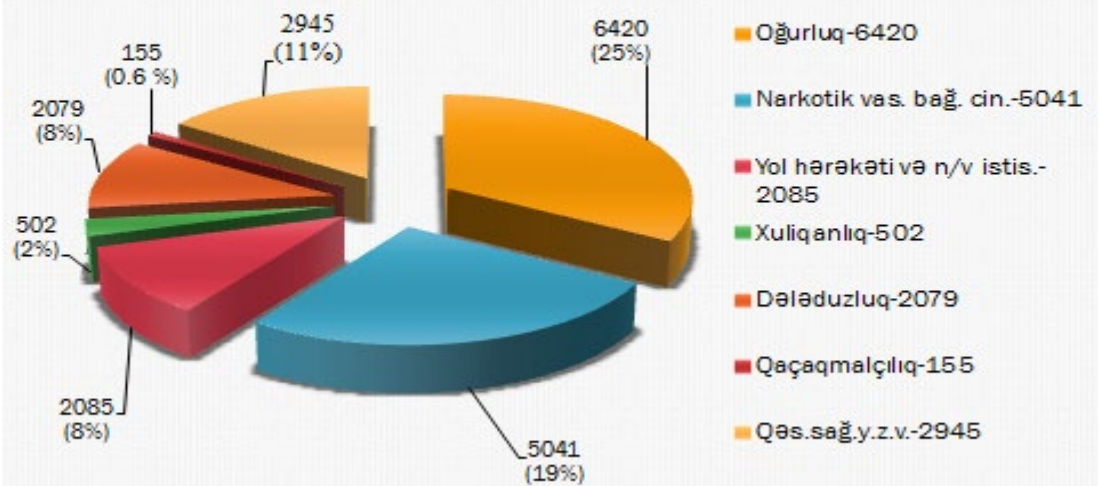
Əməlin kriminal və ya qeyri-kriminal tamahla bağlı olmasının əsas meyarı onun hüquqazidd olmasıdır. Hüquqazidd davranışın kökündə tamahkarlıq dayanarsa bu zaman həmin şəxsin şəxsiyyətində “kriminal tamahın” formalaşmasının determinantları tədqiq edilməlidir. Yəni cinayət törədənin şəxsiyyətində kriminal davranışı istiqamətləndirən tamah motivasiyasının məzmunu haqqında danışıla bilər.

Tamah cinayətkarlığı digər cinayət növlərindən fərqli olan kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinə malikdirlər. Təkcə oğurluq cinayəti 2019-cu ildə Azərbaycan Respublikasında qeydə alınmış cinayətlərin təqribən 27 %-ni təşkil edir. Bu isə ölkə üzrə qeydiyyatda alınmış ümumi cinayətlərin strukturunda ayrı-ayrı cinayət növləri üzrə ən yüksək göstəricidir. Azərbaycan Respublikasında 2019-cu ildə cəmi 26672 cinayət qeydə alınmışdırsa, onlardan 7277 oğurluq, 4076 narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı, 2217 yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması, 2104 dələduzluq, 791 xuliqanlıq, 709 qaçaqmalçılıq və digər cinayətlərin payına düşür. Təqdim olunan statistik rəqəmlər daha yüksək kəmiyyət göstəricilərinə malik olanlardır

OĞURLUQ CİNAYƏTİNİN DİNAMİKASI

Azərbaycan Respublikasında 2020-cu ildə qeydə alınmış cinayətlərin strukturu

SUAL 2. Mülkiyyət əleyhinə cinayət törətmiş şəxslərin kriminoloji xüsusiyyətləri.

Kriminoloji tədqiqatların əsas problemlərindən olan cinayət törədənin şəxsiyyəti dinamik və dəyişkən təzahür olduğundan zəngin metodoloji bazası olan sistemli və mərhələli yanaşma metodlarına əsaslanan kriminoloji tədqiqatların aparılmasını tələb edir. Həmin tədqiqatlar zamanı aşağıdakı xüsusiyyətlər nəzərə alınmalıdır:

- cinayət törədənin şəxsiyyətində sosial və bioloji amillərin nisbəti;
- cinayət törədənin şəxsiyyətinin neqativ sosial-psixoloji xüsusiyyətlərini yaradan və inkişaf etdirən səbəb və şəraitlər;
- mikromühitin xarakteri;
- cinayət törətməmişdən əvvəl şəxsin davranışının cinayət törətdikdən sonrakı davranışı ilə əlaqəsi.

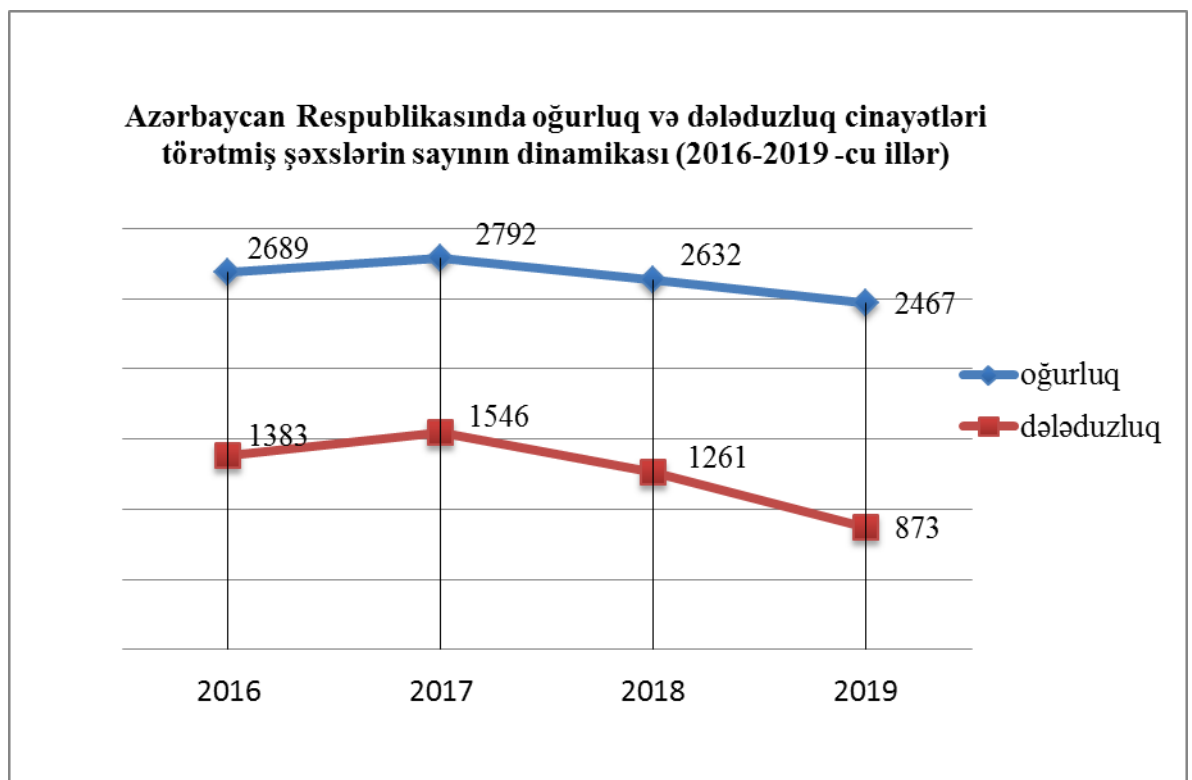
Kriminoloji ədəbiyyatlarda mülkiyyət əleyhinə cinayət törətmiş şəxslərin aşağıdakı tipləri fərqləndirilir:

- **situativ tip**
- **tamahkar tip**
- **konformist tip**
- **özünü təsdiq edən tip**
- **patoloji tip**
- **romantik tip**
- **üsyankar tip**

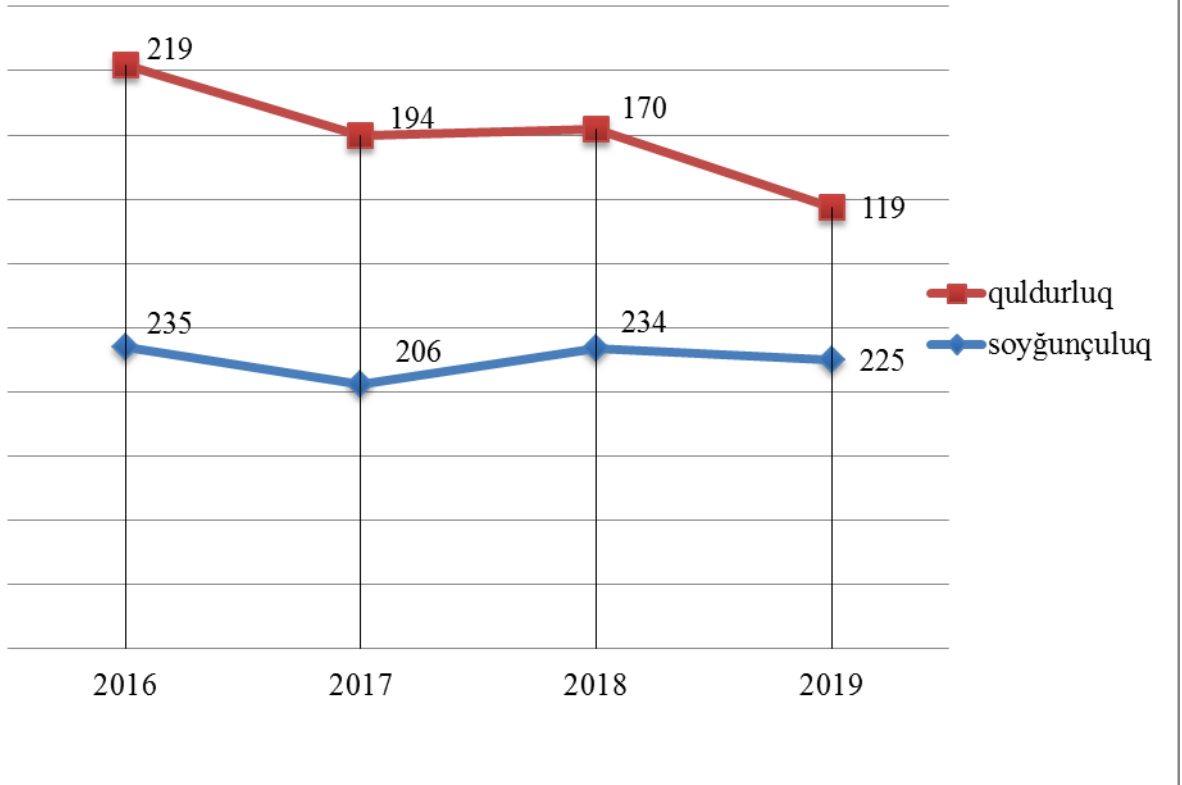
Tamah motivi ilə cinayət törətmiş şəxsləri digərlərindən fərqləndirən əsas kriminoloji xüsusiyyətlərdən biri onların kəmiyyət göstəricilərinə görə seçilməsidir. Əgər Azərbaycan Respublikasında 2019-cu ildə 17823 cinayət törətmiş şəxs qeydə alınmışdırsa onlardan 2467 (14%) nəfər oğurluq, 873 (5%) nəfər dələduzluq, 225 nəfər (1,3%) soyğunçuluq və 119 (0,7%) nəfər quldurluq cinayəti törətmiş şəxslərin payına düşür. Qeyd olunanlar kəmiyyət baxımından kifayət qədər böyük göstəricilərdir. Bu təsnifatda hələ tamah motivi ilə törədilən digər cinayətlərə görə qeydə alınmış şəxslərin göstəriciləri nəzərə alınmamışdır.

Tamah motivi ilə cinayət törətmiş şəxslərin ölkə əhalisinin 100 min nəfərinə düşən əmsalı da maraqlıdır. Belə ki, Azərbaycan Respublikasında 2019-cu ildə oğurluq cinayətinə görə qeydə alınmış şəxslərin 100 min nəfərə düşən sayı 25, dələduzluq cinayətinə görə qeydə alınmış şəxslərin 100 min nəfərə düşən sayı 9, soyğunçuluq cinayətinə görə qeydə alınmış şəxslərin 100 min nəfərə düşən sayı 2, quldurluq cinayətinə görə qeydə alınmış şəxslərin 100 min nəfərə düşən sayı 1-dir.

Zorakılıqla müşayiət edilməyən tamah motivi ilə cinayət törətmiş şəxslərin, həmçinin zorakılıqla müşayiət olunan tamah motivi ilə cinayət törətmiş şəxslərin dinamikasında azalma meylləri müşahidə edilməkdədir. Əgər 2018-ci ildə Azərbaycan Respublikası üzrə 2632 nəfər oğurluq, 1261 nəfər dələduzluq, 234 nəfər soyğunçuluq, 170 nəfər quldurluq cinayəti qeydə alınmışdırsa, 2019-cu ildə 2467 nəfər oğurluq, 873 nəfər dələduzluq, 225 nəfər soyğunçuluq, 119 nəfər quldurluq cinayəti törətmiş şəxs müəyyən edilmişdir

Azərbaycan Respublikasında soyğunçuluq və quldurluq cinayətləri törətmiş şəxslərin sayının dinamikası (2016-2019-cu illər)

SUAL 3. Mülkiyyət əleyhinə törədilən cinayətlərin profilaktikası.

Oğurluq, dələduzluq, soyuğunçuluq və quldurluq cinayətlərinin geniş yayılmasının əsas səbəbləri aşağıdakılardır:

1. iqtisadi krizis;
2. maddi sərvətlərin qeydiyyatında və mühafizəsində yol verilən qüsurlar;
3. siqnalizasiya və digər mühafizə qurğularının qeyri-qənaətbəxş olması;
4. nəzarət-buraxılış rejiminin düzgün təmin edilməməsi ;
5. qiymətli sərvətlərin saxlanması və daşınmasında yol verilən qüsurlar;
6. kadrların yerləşdirilməsi və əməyin təşkilindəki çatışmazlıqlar;
7. vətəndaşların yaşadığı yerlərdə və əmək kollektivlərində hüquqi maarifləndirmənin aparılmaması.

Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərin qarşısının alınması üzrə fəaliyyətin təşkil olunması **aşağıdakı kriminoloji informasiyaya əsaslandırılmalıdır:**

- a) mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərin vəziyyəti və dinamikası haqqında;
- b) belə cinayətlərin daha çox baş verdiyi ərazi və obyektlər haqqında;
- c) mülkiyyət əleyhinə cinayət törətmiş və törətməyə meyli olan şəxslər haqqında;
- ç) mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərin latentliyi haqqında;
- d) bu cinayətlərin qurbanları haqqında;
- e) göstərilən cinayət kateqoriyalarının sosial nəticələri haqqında;
- ə) mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərin qarşısının alınmasının vəziyyəti və görülən tədbirləri və onların tətbiqinin effektivliyi haqqında;
- f) bu cinayətlərin vəziyyətinə müxtəlif sosial, iqtisadi, siyasi və başqa proseslərin təsiri haqqında.

Təhlil edilmiş kriminoloji informasiya DİO-nun xidmətləri üçün informasiya bazasıdır, bunun əsasında daha kriminogen sahələrdə və obyektlərdə cinayətlərin qarşısının alınması üzrə səyləri cəmləşdirməyə, mülkiyyət ələhinə olan cinayətlərin qarşısının alınmasının daha effektiv metodlarını seçməyə, qabaqlayıcı fəaliyyət təcrübəsinin öyrənilməsinə, mülkiyyət ələhinə olan cinayətlərin tendensiyaları haqqında proqnozun vermilməsinə zəmin yaradır.

Proqnozlar əsasında mülkiyyət ələhinə olan cinayətlərə qarşı mübarizə planlaşdırılır və cinayətkarlıqla mübarizə proqramı işlənib hazırlanır.

NƏTİCƏ

Göründüyü kimi, tamah motivi ilə cinayət törədənin şəxsiyyətinin tədqiqinin əhəmiyyəti tamah motivasiyasının məzmununun düzgün qiymətləndirilməsindən, kriminoloji meyarların sərhəddinin müəyyən edilməsindən birbaşa asılıdır. Çünki, cinayət törədənin şəxsiyyətinin tədqiqi kriminal davranışın səbəblərinin aşkar edilməsi və qiymətləndirilməsi məqsədi ilə həyata keçirilir.

Hesab edirik ki, tamah motivasiyasının daha əsaslı araşdırılması üçün tamahın iki qrupa bölünərək “kriminal tamah” və “qeyri-kriminal tamah” formasında sistemləşdirilməsi və gələcəkdə öyrənilməsi daha məqsədamüvafiqdir. Bu səpgili qruplaşma tamah motivasiyasının daha dərinəndən araşdırılmasına, həmçinin cinayət törədənin şəxsiyyəti haqqında biliklərin təkmilləşdirilməsinə xidmət edəcəkdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, tamah motivi ilə törədilən cinayətlər ümumi cinayətlərin strukturunda böyük çəkiyə malik olduğu üçün onun elmi-nəzəri, metodoloji əsaslarının tədqiqi daha dərin analitik və konstruktiv yanaşma tələb edir. Dolğun və məzmunlu kriminoloji mənzərənin yaradılması üçün tamah motivi ilə cinayət törədənlərin şəxsiyyətlərinin səciyyəvi kriminoloji xüsusiyyətlərinin təhlili zəruridir. Çünki tamah motivi ilə cinayət törədən şəxslər

sosial-demoqrafik, hüquqi, psixoloji və s. xüsusiyyətlərinə görə digərlərindən fərqlənirlər.